

БИЗНИС СОСТОЈБА И ПЕРСПЕКТИВА ЗА ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ ВО ОПШТИНА СТРУМЈАНИ

Ова истражување е извршено од здружението "Локална самоуправа и регионален развој", Сандански по нарачка на општина Струмјани во врска со реализирање на проектот "Бизнис инкубатор - економски развој и транспарентност на пограничниот регион" ("Business incubator-Economic Development and visibility of the border region", reference: 2007CB16IPO007-2009-1-84/PP2-02).

Истражувањето има за цел да направи проценка и класификација на економската состојба и да ги определи потребите на бизнис секторот во општина Струмјани, Република Бугарија. Да изготви препораки кои ќе им помогнат на бизнис-инкубаторот да ја прошири својата дејност да мотивира и иницира започнување на нови бизнис потфати на територијата на општина Струмјани. Истражувањето се базира на информации и податоци кои се земени од сајтот на општина Струмјани, Агенција за вработување во градот Сандански, БИКЦ Сандански, информативен систем АПИС, Националниот институт за статистика, книгата на Борис Сандански - "Струмјани низ вековите", локалните печатени и електронски изданија за периодот по 2009 година и се актуелни кон средината на 2012 година.

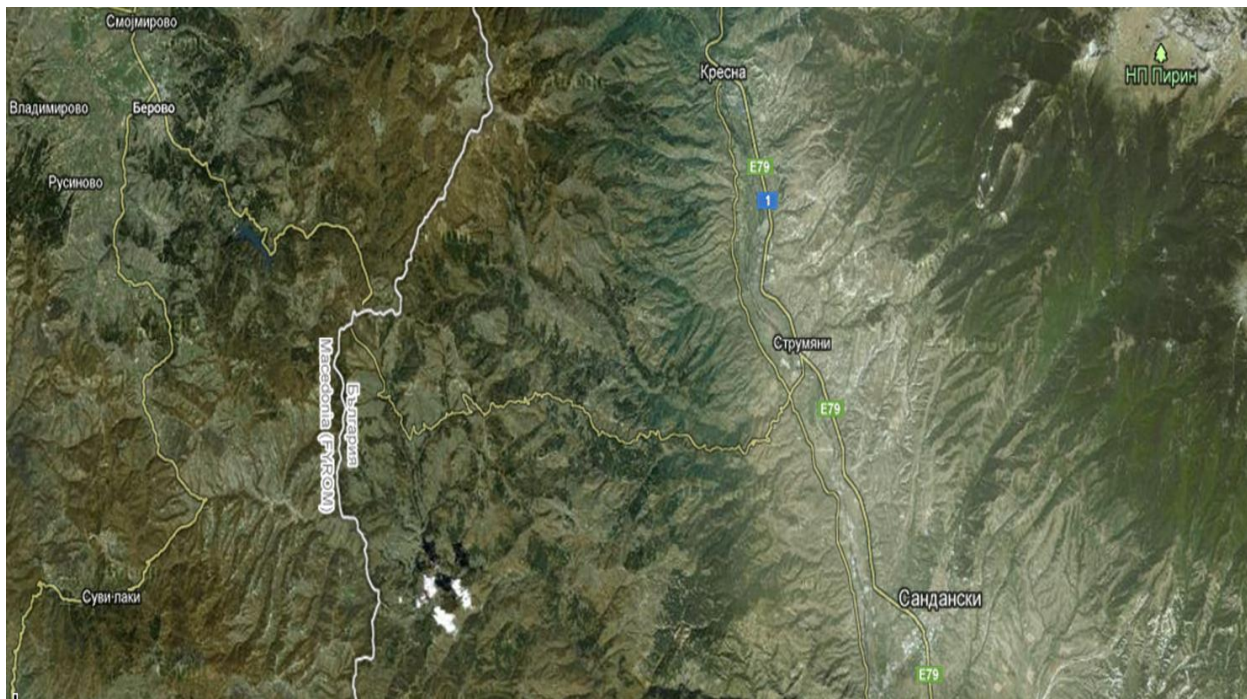
СОДРЖИНА

1	Географска положба и природни ресурси на општина Струмјани	3
1.1	Административно – територијални граници	3
1.2	Рељеф	6
1.3	Клима	6
1.4	Почви	7
1.5	Води и водни теченија	8
1.6	Минерали и руди	11
2	Човечки ресурси и вработување во општина Струмјани	12
2.1	Број на население и старосна структура на населението	12
2.2	Образовна структура на населението	14
2.3	Економски активно население	16
2.4	Регистрирани невработени лица, структура и стапка на невработеност	17
3	Економски капацитет на општина Струмјани	21
3.1	Деловни субјекти на територијата на општина Струмјани	21
3.2	Природни локалитети	25
3.3	Културно историски објекти	26
3.4	Културни манифестации и фестивали	27
4	Перспективи за економски развој во општина Струмјани	28
4.1	Економски области во општина Струмјани	29
4.2	Секторски политики	31
	Извори на информации	33

1. Географска положба и природни ресурси на општина Струмјани

1.1 Административно – територијални граници

Општина Струмјани се наоѓа во југозападна Бугарија. Во сегашните административно-територијални граници зазема дел од Средна Струма (слика 1.1). Оваа област започнува на север од Бобошевската клисура, а на југ завршува со Рупелскиот праг.

Слика 1.1

Општината се наоѓа на западните падини на Пирин и источните падини на Малешевската планина. На север и југоисток општината се граничи со општина Кресна, на исток, југ и делумно на запад со општините Банско, Сандански и Петрич. За западна граница служи државната граница со Република Македонија. Сегашните меѓуопштински граници се идентификувани и документирани во текот на 1991 година (слика 1.2).

Во наведените административни граници територијата на општина Струмјани изнесува 362 кв. км. Билансот на Општинската земјишна комисија од 31.XII.2000 година по видови територии, начин на трајно користење и сопственост покажува дека земјата на општината е вкупно 355 190 дка, од кои 62 627 дка се приватна сопственост, 189 994 дка се во државна сопственост, општинската сопственост изнесува 6848 дка, 63 дка поседуваат верски организации, 95 658 дка. се друга сопственост.

Слика 1.2

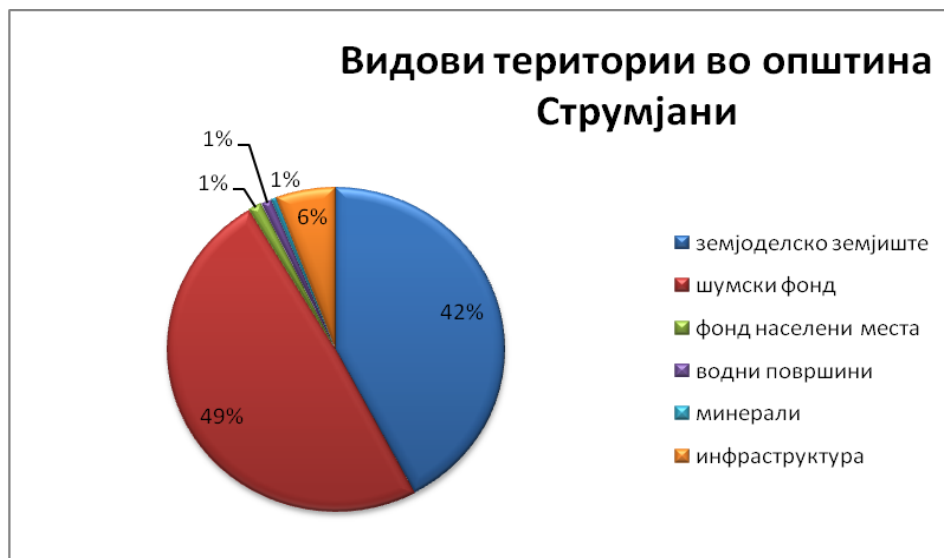
Земјоделскиот имот во регионот изнесува 155 002 дка. Од нив, ниви се 44 617 дка, трајни насади - 8 526 дка, природни ливади - 16 561 дка, пасиштата заземаат 51 131 дка, 3 810 дка се полски патишта, а 4 451 дка се непогодна земја-скала, песоклива земја и други .

Шумските територии според начинот на користење се : иглолисни шуми 91 885 дка, листопадни - 27 067 дка, реконструирани шуми - 44 165 дка, голи сечи - 10 085 дка, ливади 5 283 дка, карпи, пасишта кои спаѓаат во шумска територија - 4 457 дка. Вкупната површина на шумските територии изнесува 190 115 дка.

Населените места и други урбанизирани територии се простираат на територија од 4 738 дка од географската територија на општината. Населените места се протегаат на 4 324 дка, 3 715 дка припаѓаат на води, 723 дка се водовод и канали. Териториите за инфраструктура и транспорт изнесуваат 1 596 дка. Локалните и другите патишта 1 222 дка, железничката линија и капацитети крај неа 218 дка, а 156 дка се на републичката патна мрежа - магистралниот пат за Грција. Вкупно во границите на општина Струмјани

8 898 хектари земјиште се води како непогодно за користење - насипна, песочна и карпи, а 333 дка се каменоломи и рудници.

Вкупното земјиште на општина Струмјани според територии, се распределува на следниове видови: земјоделско земјиште 154 704 дка, шумски фонд - 180 186 дка, фонд населени места - 4 739 дка, водни површини - 3 705 дка, минерали - 2 000 дка, инфраструктура - 20 849 дка. (Дија. 1.3).

Дија. 1.3 Видови територии во општина Струмјани

Општина Струмјани има поволна транспортно-географска положба, во нејзината територија минува Европскиот автопат Е-79, претстои реализацијата на автопатот Струма. Два вида на транспорт може да се користат на територијата на општината - железнички и патен. Сите населени места се поврзани со општинскиот центар со патишта од III и IV класа, од нив 80% се асфалтни и 20% се ошлунчени и црни патишта. Во општина Струмјани има околу 200 км. општински патишта, 60 км. третокласни патишта и 15 километри. патишта I, класа / Е-79 /. Областа е обезбедена со сите видови комуникации - покривање на трите бугарски мобилни оператори, жичен телефонски пристап, различни форми на интернет пристап, кабловска и антенско ТВ емитување, систем за известување при опасности од катастрофи и несреќи, поштенски услуги како и испраќање и примање на пакети и пратки.

1.1 Рељеф

Рељефот во општина Струмјани е исклучително разновиден. Се карактеризира како котлински, нископланински, средно-и планински. Тој опфаќа делови од долината на Средна Струма во северниот дел на Санданско-Петричката котлина, скоро целиот источен и југоисточниот дел на Малешевските планини и помал дел од северен Пирин, каде што достигнува до 2309 метри кај врвот Коњски кладенец и каде од врвот Шаралија веќе е со алпски карактер. Во поголемиот дел се класифицира како планински, до 80% од целата територија на општината се протега во планинските и предпланинските делови на Пирин и Малешевските планини, а останатите 20% се земјиште во долината на реката Струма и најниските речиси рамници, падини на двете планини. Главната падина на Малешевските планини е речиси паралелна на течението на Струма и е со добро изразени речни тераси, од кои речиси сите се со обработливо земјиште. Како забележителни форми на теренот во реонот на Струмјани се мноштвото насипи, карпести формации (главно крај Илинденци). Рељефот тука се определува според насоката на планините и страничните падини.

1.2 Клима

По течението на реката Средна Струма во делот од Санданско-Петричката котлина е познат како најтопол крај на земјата. Овој реон се одликува со специфична клима, карактеристика која се однесува и за општина Струмјани. Според климатската класификација на земјата областа спаѓа во Јужнобугарската климатска подобласт на минливо-медитеранската климатска област. Температурниот режим е подложен на директно и индиректно медитеранско влијание. Речиси преку целата година се чувствува влијанието на Беломорието, кое достигнува на север до устието на реката Ошавска и реката Дивилска во Кресненската клисура, што го потврдува и фактот дека само до познатото Кресненско меанче крај водите на Струма расте источен чинар, терциерен реликт, распространет насекаде во Санданско-Петричкиот крај. Зимата е мека, настапува подоцна и е речиси без снег во пониските делови. Летата се суви и

топли, а есента е пријатна и сончева. Се смета дека просечната годишна сончева радијација е околу 2400 часа и ја надминува онаа на некои познати летувалишта во земјата, како што се Варна, Банкја, Ќустендил и се доближува до сончевата инсолација на светско одморалиште, какво што е Макаровската ривиера (2450 часови), кое се наоѓа на Далматинското крајбрежје. Просечната годишна температура при 100-200 м н.в. крај Струма е 14 степени целзиусови (2,5 степени во јануари, 24.27 степени во јули). За време на летните горештини (јули-август) максималните температури понекогаш достигнуваат максимум од 38-41 степен целзиусов. Најсувите месеци се јули и август, а месеците со најмногу врнежи се ноември и декември. Во зима во планинските области, а во некои случаи и во долината на реката Струма се развиваат снежни бури.

Со зголемување на височината снежниот режим во зима се наметнува над дождовниот. Првиот снег по високите делови на Малешевските планини и Синанишката падина обично паѓа кон крајот на ноември. Релативно меката клима која е и под влијание на Беломорието овозможува да се врши економска дејност речиси во текот на целата година. Розата на ветрови во Општина Струмјани се определува во голема мера од вкупните движења, но влијанија има и од локалните карактеристики. Тие обично се со циркулација во насока север-југ по долината на Струма. Невообичаени речни ветрови понекогаш се јавуваат по течението на реките Злина и Шашка. Во насока југ-север регионот се покрива од јужни воздушни струи.

1.3 Почви

Како последица на големите интервали на надморската височина и разликите во клима, врнежите, вегетацијата и основните карпи, почвата во општина Струмјани е различна, но не се разликува од почвата во останатиот дел по течението на реката Средна Струма и се класифицираат во Струмско-Странџанската област. На територијата на општината се среќаваат главно четири основни видови: алувиални, канелени шумски, кафеави шумски застапени со трите подтипа - темни, преодни и светли. Алувиалните почви (според податоците на Шумското стопанство - Струмјани) заземаат 0.5 проценти од вкупната територија и се наоѓаат главно во близина на двата брега на

Струма, врз кои се создаваат тополови насади. Канелените шумски почви во подтип преодни покриваат 24.9 проценти од вкупната географска површина на општината. Тие се формирани главно под букови и дабови насади. Кафеави светли шумски почви кои заземаат околу 7 проценти, се среќаваат по јужните падини или поблагите стрмнини. Се карактеризираат како немногу плодни со појава на ерозија. Врз нив растат главно природни листопадни растенија. Голема граница во почвените типови не се забележува. Кафеави шумски почви и нивните подтипови во Пиринскиот дел на Струмјани се протегаат главно во зоните со над 900 метри надморска висина. Високо на врвот на шумата (1700-1800м) се среќаваат и планинско-шумски темни почви и планинско-ливадни почви. Во реонот на Малешевските планини планинско-кафеави шумски се почвите по врвовите Голак, Трите гроба, Буката, Црквата. По страничните падини и ридови Русаленски, Каменишки, Горемски, Цапаревски и Игралшенски се среќаваат главно кафеави шумски почви. Хумусните и азотните богатства на почвата во регионот се дефинирани како задоволителни и со релативно добра застапеност на фосфорни соединенија. Силните врнежи и спроведувањето на земјоделски активности (наводнување на земјоделски култури) создаваат услови за водна ерозија на почвената покривка, најмногу кај обработливото земјиште.

1.4 Води и водни теченија

Општина Струмјани не е многу богата со водни ресурси. Главната водна мрежа се состои од реката Струма и нејзините притоки кои ја пресекуваат долината на општината а се спуштаат од источниот дел на Малешевските планини и западните падини на врвовите Шаралија и Коњски Кладенец во Пиринската област. Во минатото водите на некои од реките се користеле како сила за погон на воденици, тепавици, сушари, а сега се користат главно за наводнување на земјоделски култури.

Главната водна артерија е реката Струма. Хидролошките услови на територијата на општината се поврзани со карактеристиките на Струма и нејзините притоки, чии потоци се значителни и тоа го сврстува реонот во реон со голема густина на хидрографска мрежа. Реката Струма влегува во територијата на општина Струмјани во

северните делови на територијата на селата Горна Крушица и Илинденци и го напушта во јужните граници на територијата на селата Палат и Илинденци.

Хидрографијата во Пиринскиот дел на општина Струмјани ја сочинуваат реките Злина и Шашка и неколку поточиња и мали долови. Злина ги собира водите од предпланинските делови, западно од врвот Шаралија. Тие се полнат во дождовните периоди. Во сувите летни месеци реката пресушува. Се влева во Струма северно од селото Струмјани.

Најголемиот воден тек во Пиринскиот дел од Струмјани е р.Шашка, позната и како Белишка река што доаѓа од старото име Белица на сегашното село Илинденци. Истекува јужно од Илинденци и низ Струмјани, а се влева во југозападниот дел на Струмјани. Водите се собираат од регионот од врвовите Шаралија и Коњски кладенец. Тече во правец југозапад-запад. Долга е 15.2 км, а со се притоците нејзината површина изнесува 27 квадратни километри. Се полни со пролетните и есенските води, што се должи на годишните времиња и на врнежите од дожд и снег. Просечниот нејзин проток кај устието е 0.370 кубика во секунда.

Десните притоки на Струма потекнуваат од источните падини на Малешевските планини. Попознати меѓу нив се реките Каменишка, Цапаревска, Горемска, Драковска и Лебница. Тие и нивните притоки течат во длабоки корита кои на места се оградени со карпести брегови. Нивните корита на врвот на планината се зафатени од пасишта и ливади. На места се случиле свлечишта и надолжно подривање на брегот, најдобар пример за тоа е реката Драковска. Сите реки од Малешевските планини се со непостојан проток, кој зависи од врнежите и годишните времиња, а при силни врнежи имаат и пороен карактер.

Најсеверниот водотек на десните притоки на Струма во Малешевскиот дел на Општина Струмјани, преминувајќи ја територијата на Горна Крушица во јужниот дел, е реката Крушичка. Реката е со непостојани води и во најсувите летни месеци пресушува.

Со добро изразена речна долина всечена во источните падини на Малешевските планини, е реката Каменишка, чие име доаѓа од името на селото-Каменица. Во долниот тек формира мала рамнина. Се влева во Струма на 1 км источно од селото. Од десните притоки на Струма, чиј почеток е од високите делови на Малешевските планини, е и реката Цапаревска. Таа извира од источните падини на планината

Градиште. Тече во правец - југоисток. Пред да го прифати како прилив реката Горемска, во неа се влева реката Рибнишка, чие име доаѓа од името на селото Горна Рибница, крај која минува. Цапаревска река си ја формирала долината во метаорфни гнајси, мизмати и амфибиолити. Во горното течение поминува на територија на селото Цапарево, а во долното влегува во територија на селото Микрево, поради што и се нарекува Микревска. Се влева во Струма на околу километар источно од селото Микрево. Реката е со должина од 24 километри, а нејзината долина оцртува среден наклон од 58%. Нејзината водозбирна површина зафаќа 78 квадратни километри при просечна надморска висина од 945 метри. Просечниот нејзин проток утврден кај устието е 0.720 кубика во секунда. Водите на реката се полнат од снег и дожд и реката надојдува при пролетното топење на снегот.

Реката Лебница е единствената која не потекнува од Малешевските планини. На места нејзината долина служи за граница на територијата на општина Струмјани со територијата на општина Сандански. Изворите на реката се во падините на врвот Огражденец (Планина Огражден), кој се наоѓа во Република Македонија. Нејзината долината се простира во правец на југоисток. Устието и е во селото Лебница. Должината на реката е 50 км., но тоа се однесува само на течението во Бугарија. Од Малешевските планини во неа се влева реката Добрилашка. Нејзината водособирна површина е 318 квадратни километри. Реката е зарибена. По течението си создава повеќе меандри.

Како и другите општини во областа на Средна Струма и општина Струмјани не е лишена од минерални води, но тие немаат практична употреба. Геолозите тврдат дека на територијата на селото Илинденци на длабочина од 50 до 300 метри тече подземна термална река. Дел од нејзините води во минатото излегувале на површина во отворите долж течението. Се претпоставува дека овие процеси завршиле за време на големиот земјотрес во 1904 година, познато како Крупнишко. Според експертите оваа река ги напојува изворите на Благоевградските, Симитлиските, Ошавските, Градешките, Санданските, Левунските, Марикостинските и други бањи, кои овие населби ги претвораат во бањски центри.

1.5 Минерали и руди

Општина Струмјани не е богата со минерали и руди.

Индустриско значење од тие што се наоѓаат има само добивањето на мермер. Со поголемо значење како индустриски ресурс се наодите на мермер во реонот на врвовите Шаралија и Коњски кладенец, најмногу во реонот на месноста викана Мурата и гробенот Ермиовец во Пирин планина. Мермерот во богатите наоѓалишта во Мурата и Ермиовец најчесто е со бела боја, со форма на зрно и со одлични украсни својства.

До крајот на XX век на територијата на општината се добивал и флуорит. Флуоритот се среќава во цврсто споени конгломерати во Малешевските планини во реонот на с. Палат.

Во општина Струмјани има и наоѓалишта на варовник. Главните наоѓалишта се во територијата на с. Илинденци.

2. Човечки ресурси и вработеност во општина Струмјани

Населението на општина Струмјани е неравномерно распределено во 21 населено место на територијата. Најголемата месна заедница на територијата на општината е Микрево со население 2228 души, а потоа следуваат административниот центар Струмјани со население 960 души, Илинденци со 898 души, Раздол со 226, Добри Лаки со 189 души и т.н. Најмалото населено место во општината е с. Колибите со население од 3 луѓе. Низ последните 40 години населението на општината се намалило со повеќе од 50% и таа тенденција продолжува. Особено загрижувачка е состојбата во некои планински села. Така при последниот попис во 2011 год. во с. Вељуштец се регистрирани само 7 луѓе, а во с. Горна Рибница се шест.

Во последните години демографската состојба на општината е многу неповолна. Се забележуваат значајни демографски промени, настанати главно од економски причини и засилени миграциски процеси. Се забележува запустување на повеќето села, особено на тие во планинските реони. Природниот прираст во општината е негативен.

На база на објавените резултати од последниот попис во Бугарија во 2011 год. можеме да направиме добра анализа на човечките ресурси, со кои што располага општина Струмјани. Тоа се објективни и точни податоци, затоа што се добиени во време на кулминацијата на економската криза во Европа и Бугарија и на нивна база можат да се прават претпоставки со доволно висок степен на точност за состојбата и тенденциите за развој на тој фактор за економски развој на општината во наредните 3-5 години.

2.1 Број и старостна структура на населението

Вкупниот број на населението во општина Струмјани од 01.02.2011 г. е 5743 лица. Во општина Струмјани сите населени места се од селски тип.

Застапеноста по населени места е дадена во табела 2.1

Таблица 2.1	Старосни групи (во навршени години)																		
	вкупно	0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75-79	80-84	85+
населени места																			
С.ВЕЉУШТЕЦ	7	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	2	-	-	1	2
С.ВРАКУПОВИЦА	23	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	4	8	4	5
С.ГОРЕМЕ	92	-	-	1	7	1	2	1	5	5	3	3	6	6	10	17	11	9	5
С.ГОРНА КРУШИЦА	65	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	6	1	11	12	12	16	5	1
С.ГОРНА РИБНИЦА	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	3	-	2	-
С.ДОБРИ ЛАКИ	189	1	2	-	3	1	2	5	5	12	9	15	16	21	29	18	19	23	8
С.ДРАКАТА	165	3	6	6	9	12	5	8	17	14	8	7	12	15	18	14	8	2	1
С.ИГРАЛИШТЕ	298	5	3	-	8	10	9	7	16	25	17	13	28	37	36	32	27	12	13
С.ИЛИНДЕНЦИ	898	36	42	46	53	29	42	59	73	70	36	51	51	48	72	85	62	28	15
С.КАМЕНИЦА	105	-	1	1	2	-	2	2	6	3	2	7	8	22	18	18	7	3	3
С.КЛЕПАЛО	44	-	-	-	-	-	-	1	-	-	6	4	2	4	10	5	4	8	-
С.КОЛИБИТЕ	3	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
С.КРПЕЛЕВО	37	-	-	-	-	-	-	-	-	2	3	-	3	4	6	7	8	4	-
С.МАХАЛАТА	47	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	3	2	4	8	4	7	10	5
С.МИКРЕВО	2228	177	158	132	163	193	137	144	133	156	156	122	93	101	104	109	95	32	23
С.НИКУДИН	106	-	-	-	1	-	1	1	3	4	1	3	7	20	24	17	13	8	3
С.ПАЛАТ	46	1	-	-	1	1	-	-	2	2	2	-	1	6	8	9	4	6	3
С.РАЗДОЛ	226	-	-	-	1	3	4	7	13	10	9	13	23	31	31	30	32	15	4
С.СЕДЕЛЕЦ	32	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	3	2	2	3	6	7	5	3
С.СТРУМЈАНИ	960	37	35	34	62	67	63	47	47	78	78	74	61	47	72	57	53	30	18
С.ЦАПАРЕВО	201	-	-	-	-	-	1	3	1	3	3	4	9	23	38	41	34	20	21
	5778	260	247	220	310	318	269	286	323	387	334	328	326	405	501	488	415	227	134

Од гледна точка на економската активност на населението можеме да формираме четири старосни групи (дија. 2.1), кои што имат различен однос кон економскиот развој на општината:

- од 0 до 14 год.: тоа е групата на децата и учениците. Тие немаат реален однос кон развојот на економијата во општината;
- од 15 до 34 год.: тоа е групата на младите, кои што се во работноспособна возраст. На 01.02.2011 год. тие биле 1183 души или 20% од населението на општината, кој процент и во 2012 г. не е променет во значителна мера.
- од 35 до 65 год.: тоа е групата на економски најактивното население. Во општина Струмјани оваа група опфаќа околу 36% од населението на општината. Економската состојба на општината се определува главно од активноста и можностите за реализација на населението од оваа група.

- од 65 до 85 год. и нагоре: тоа е групата на пензионираното население. Оваа група нема значајно учество во формирањето на економската активност на општината.

Дија. 2.1 Структура на населението во општина Струмјани според старосните групи на 01. 02. 2011 г.

Како процентен однос, економски активното население е 56% од вкупниот број на населението на општина Струмјани. Тоа е добар показател, но како број тие проценти одговараат на 3286 лица, кое што не е доволно како работен потенцијал.

2.2 Образовна структура на населението

За економскиот потенцијал на една општина значајна улога игра и образовната структура на населението. На дија. 2.2 е покажана структурата на населението на општина Струмјани врз база на образованието. За жал во тој однос во општина Струмјани нема добар потенцијал – на пример, стручни лица со високо образование, кои што живеат во општината, се околу 250 лица. Близината на поголемата општина Сандански сепак го компензира до некој степен тој недостиг. За тоа зборува и фактот,

дека во некои приватни фирми, државни и општински структури, работат стручни лица од соседната општина Сандански.

Дија. 2.2 Образовна структура на населението над 7 години на 01. 02. 2011 г.

Детално образовната структура по населените места во општина Струмјани во почетокот на 2011 год. е покажана во таб. 2.2.

Табела 2.2	Вкупно	Високо	Средно	Основно	Одделенска настава	Незавршена одделенска настава	Никогаш не посетувале училиште
С.ВЕЉУШТЕЦ	7	-	..	3	..	-	-
С.ВРАКУПОВИЦА	23	-	..	11	11	-	-
С.ГОРЕМЕ	92	3	18	28	29	12	..
С.ГОРНА КРУШИЦА	65	3	6	20	35	..	-
С.ГОРНА РИБНИЦА	6	-	..	..	4	-	-
С.ДОБРИ ЛАКИ	186	3	43	67	71	-	..
С.ДРАКАТА	160	10	71	53	20	6	-
С.ИГРАЛИШТЕ	292	7	66	144	56	11	..
С.ИЛИНДЕНЦИ	845	27	322	279	145	55	16
С.КАМЕНИЦА	105	..	13	41	41	4	5

С.КЛЕПАЛО	44	..	7	15	11	9	-
С.КОЛИБИТЕ	3	-	..	..	-	..	-
С.КРПЕЛЕВО	37	-	6	18	11	..	-
С.МАХАЛАТА	47	..	5	15	20	5	..
С.МИКРЕВО	1990	118	570	477	489	234	92
С.НИКУДИН	106	..	8	38	46	9	..
С.ПАЛАТ	45	-	..	23	13	..	-
С.РАЗДОЛ	226	13	56	61	56	20	20
С.СЕДЕЛЕЦ	32	-	3	20	9	-	-
С.СТРУМЈАНИ	914	60	413	275	106	45	13
С.ЦАПАРЕВО	201	7	38	77	59	14	6
	5426	251	1645	1665	1232	424	152

Според овие податоци можат да се прават точни отценки за можностите за користење на локални стручни лица и персонал од потенцијални инвеститори, кои што имаат намера да градат економски капацитети во соодветните населени места на територијата на општина Струмјани.

2.3 Економски активно население

Општинската економска состојба се определува од бројот на економски активното население и од можностите за нивно ангажирање. Поради малиот број жители во општина Струмјани е сосема јасно дека и бројот на економски активното население нема да е голем. Исто така и постоењето на мали населени места не помага за зголемување на бројот на активното население и за можностите за реализирање на таква активност. Практично во општина Струмјани има населени места, во кои што нема никакво економски активно население, од што произлегува дека таму не може да се очекува да има развиени независни економски структури.

Структурата на економски активното население – локални жители над 15 години, по населени места е покажана во таб. 2.3.

Табела 2.3	Вкупно	Економски активни			Економски неактивни
		вкупно	вработени	невработени	
С.ВЕЉУШТЕЦ	7	..	..	..	..

С.ВРАКУПОВИЦА	23	..	..	..	..
С.ГОРЕМЕ	91	14	9	5	77
С.ГОРНА КРУШИЦА	65	6	6	-	59
С.ГОРНА РИБНИЦА	6	..	..	..	..
С.ДОБРИ ЛАКИ	186	74	69	5	112
С.ДРАКАТА	150	79	63	16	71
С.ИГРАЛИШТЕ	290	126	120	6	164
С.ИЛИНДЕНЦИ	774	298	212	86	476
С.КАМЕНИЦА	103	24	18	6	79
С.КЛЕПАЛО	44	9	6	3	35
С.КОЛИБИТЕ	3	..	..	..	..
С.КРПЕЛЕВО	37	5	..	..	32
С.МАХАЛАТА	47	6	..	..	41
С.МИКРЕВО	1761	843	586	257	918
С.НИКУДИН	106	30	15	15	76
С.ПАЛАТ	45	5	..	..	40
С.РАЗДОЛ	226	35	27	8	191
С.СЕДЕЛЕЦ	32	4	-	4	28
С.СТРУМЈАНИ	854	418	335	83	436
С.ЦАПАРЕВО	201	17	17	-	184
	5051	1993	1483	494	3019

Во повеќето планински села во реонот на Малешевските планини речиси нема економски активно население. Дури и да има жители во населеното место, на пример во с. Гореме, с. Вракуповица, с. Седелец, с. Цапарево и други, тие жители се претежно во пензиска возраст и освен со екстензивно земјоделство и локално сточарство не се занимаваат со друг вид економска дејност.

2.4 Регистрирани невработени лица, структура и стапка на невработеност

Недостигот на активни економски структури води и до поголем процент невработени лица спрема вкупниот број активно население во општина Струмјани во споредба со вкупно невработените лица во државата. Во општина Струмјани во 2011 г. невработените се 20,6% од активното население, за разлика од стапката на невработеност во Бугарија, која изнесува 10-12% (дија. 2.4). Тенденциите се овие проценти да се зголемат во наредните неколку години. Веројатно темпото на

зголемување нема да е како зголемувањето во 2011 г. во споредба со 2010 г., но застојот во економскиот развој покажува дека тоа е што може реално да се очекува.

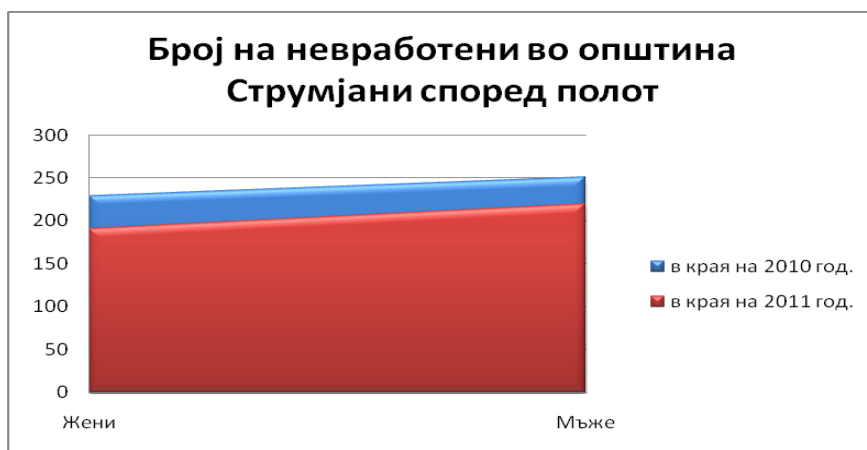
Дија. 2.4 Стапка на невработеност во општина Струмјани во проценти

Интересен факт е дека и покрај намалувањето на бројот на невработените во општина Струмјани во 2011 г. во споредба со 2010 г. (дија. 2.5) процетниот однос спрема вкупниот број активно население се зголемува (дија. 2.4)., кое што зборува дека бројот на активното население во општината се намалува брзо.

Дија. 2.5 Број на регистрирани невработени во општина Струмјани

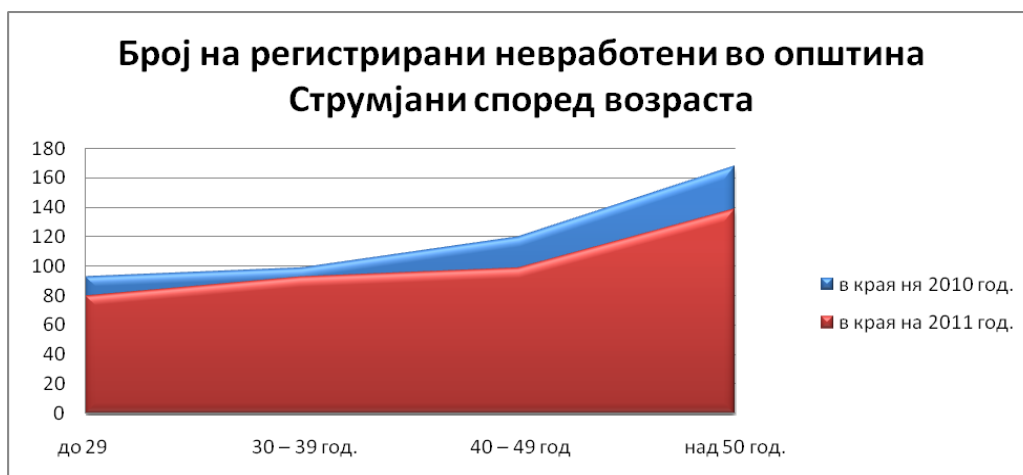
Структурата на невработените жители во општина Струмјани по пол, образование и возраст е покажана на дија. 2.6, 2.7 и 2.8.

Дија. 2.6 Број на невработени во општина Струмјани според полот

Дија. 2.7 Број на невработени во општина Струмјани според образование и квалификација

Дија. 2.8 Број на регистрирани невработени во општина Струмјани според возраста

Дијаграмите покажуваат дека во општина Струмјани структурата на невработените е слична на целосната структура во државата. Кај мажите невработеноста е поголема (дија. 2.6). Стручните лица и луѓето со подобро образование имаат поголема работна активност (дија. 2.7). Повозрасното население е загрозено од поголема веројатност да остане без работа (дија. 2.8). Како апсолутни цифри по сите критериуми се забележува намалување на невработеноста во 2011 г. спрема 2010 г., но тоа не значи дека невработеноста во општината намалува во споредба со вкупното население.

Структурата на невработеното население по населени места во општина Струмјани е покажана на дија. 2.9.

Дија. 2.9 Застапеност во проценти на невработени лица во населените места на општина Струмјани на 01. 02. 2011 г.

Треба да се има во предвид, дека реалните стапки на невработеност се поголеми, затоа што покажаните погоре цифри се само за луѓето регистрирани во Агенцијата за вработување. Особено во помалите и оддалечени од општинскиот центар населени места реалната невработеност е практично 100%.

3. Економски капацитет на општина Струмјани

3.1 Деловни субјекти на територијата на општина Струмјани

Економскиот капацитет на општина Струмјани се евидентира пред се со деловните субјекти кои што се регистрирани на територијата на општината, а исто така и со деловните субјекти кои што се регистрирани на друго место, но вршат економска дејност на нејзината територија. На територијата на општината има регистрирани повеќе от 350 деловни субјекти. Најмногу се ДООЕЛ. Потоа следуваат ДОО и има две акционерски друштва.

Податоците, на основата на кои што е направено ова анализирање, се земени главно од информативниот систем АПИС и од базата на БИКЦ Сандански. Тие опфаќаат период од четири години - 2009–2012 год. Некои од посочените деловни субјекти сега може да се со променета состојба, но тоа не ја менува целосната слика ниту на економскиот капацитет на општина Струмјани, ниту на направените на нивна база изводи во сегашно време.

Застапеноста на деловни субјекти по населени места е покажано на дија. 3.1.

Дија. 3.1 Застапеност во проценти на деловните субјекти во населените места на општина Струмјани

Интересно е да се проучи каков е односот на регистрираните деловни субјекти во едно населено место спрема бројот на неговите жители. Графиката на дија. 3.2 го покажува тој однос за населените места на општина Струмјани. Нормално, во с. Струмјани имаме најголем број деловни субјекти по глава од населението - 0.11. Интересното е, дека с. Добри Лаки и с. Илинденци се следните во ова класирање - соодветно со 0.054 и 0.04 деловни субјекти по глава од населението. Овие бројки може и да не се големи, но тоа зборува, дека населението во тие населени места е со најголема економска активност во општината и соодветно таму има најдобри услови за бизнис во споредба со другите населени места во општината.

Дија. 3.2 Број на деловни субјекти по глава од население во населените места

За да се разбере кои се најчестите економски сектори на дејност во деловните субјекти во општина Струмјани е направено соодветно групирање. Резултатите од него се покажани на дија. 3.3

Дија. 3.3 Број на деловни субјекти според економската дејност

Од графиката се гледа дека дејноста на најголем број деловни субјекти е сврзана со трговија на мало, трговија на мало со леб и производи од брашно, угостителски простории – кафеани и ресторани и товарен транспорт. Водечката улога на овие економски дејности се објаснува од една страна со тоа што во општина Струмјани нема развиени економски структури од кои може да се развие производство, а од друга страна со редката населеност на општината. Поради тоа економски активното население се ориентира кон дејности, кои што можат да се извршуваат со мали инвестиции и кои што дури и при неповолна економска состојба, каква што е во моментот, формираат некакви (најчесто мали) приходи.

Се разбира, покажаната застапеност на дија. 3.2 не одговара на формирањето на БДП во општина Струмјани, затоа што поголемиот број деловни субјекти се ДООЕЛ и всушност се семејни фирми, кои што не формираат сериозен приход. Тешко може да се каже која дејност со каков процент во БДП учествува. Веројатно со најголем дел се

фирмите, кои што извршуваат основна дејност „Режење, профилирање и обработка на карпести материјали“, „Целосна изградба на згради и градежни објекти“ и „Производство на текстил, без работна облека“. За да се реши тоа точно треба да се направи одделно проучување, но констатираните од него резултати, веројатно ќе го потврдат истиот резултат. Во корист на тоа зборува и анализата на податоците за бројот на обезбедениот персонал во фирмите во општина Струмјани. На дија. 3.4 е покажана графика на таа анализа. Најголемиот број на фирми имаат од 3 до 5 луѓе персонал (при формирање на дијаграмот не се земени во предвид фирмите со персонал од еден човек и двајца луѓе). Постојат три фирми со персонал од повеќе од 40 луѓе. Општина Струмјани – општинската администрација е најголемиот работодавач во општината со 260 осигурени лица од 03.11.2011 год.

Дија. 3.4 Број на деловни субјекти и осигурени лица

Економскиот капацитет на општина Струмјани не се ограничува само со фирмите, кои што работат на нејзината територија. Во него се вклучуваат и други претпоставки за создавање и развој на бизнис. Такви претпоставки се:

- природните ресурси;
- објекти за релаксирање и одмор;
- културно-историските споменици и настани,

врз база на кои што може да се развива туристичка дејност и да се привлечат групи од туристи кон определени населени места и во општината како целина.

3.2 Природни локалитети

Географската локација на општина Струмјани е поволна за постоењето на објекти од живата и неживата природа од национално и меѓународно значење, кои што се интересни за посетување и се од значење за зачувување на различни животински и растителни видови. Такви објекти се:

- **Via Aristotelis** – По коритото на р. Струма поминува меѓународниот миграциски пат на птиците од Северна и Средна Европа кон јужниот дел на континентот и Африка. Меѓу застапените во овој реон се светски загрозените видови птици како белооката потапница /*Aythya nyroca*/, малиот корморан/*Halietor pygmeus*/. Има и видови, вклучени во Црвената книга – шилоопашеста патица/*Anas acuta*/, блескавиот ибис /*Plegadis falcinellus*/, трстиков блатар /*Circus aeruginosus*/ и др.

- **Шаралијската пештера, позната и како Мурата** – Се наоѓа во регионот на с. Илинденци. Спелеолозите опрелуваат 5 сали со вкупна должина од 4 км. Така наречената Бисерна сала е со множество пештерни перли со големина на граови зрна во мали синтрови езерца. Пештерата не е електрифицирана и достапна за посетители. Повеќе од 18 се пештерите во регионот на с. Илинденци.

- **НП”Пирин”** – Дел од територијата на општина Струмјани влегува во територијата на национален парк „Пирин”, парков реон “Синаница” и зазема 184.4 ha од него. Во тој дел се наоѓаат Георгијските езера, Синанишкото езеро, еден од највисоките врвови на Пирин – врв Синаница и вила Синаница;

- **Природен резерват “Соколата”** – Се наоѓа во Малешевските планини, 6 км. југозападно од с. Игралиште. Објавен за резерват во 1985 г. со цел зачувување на природните шуми од благун и карактеристичната за регионот флора и фауна. Благунот во резерватот е на возраст од над 250 години. Околната зона на резерватот е со површина од 135.3 ha.

- **Карпест комплекс “Зандана” – турски затвор во пештери** – Представува масивен карпест објект до с. Илинденци, кои што можат да бидат споредени со Белоградчишките скали.

3.3 Културно – историски објекти

На територијата на општината се среќаваат објекти од различни периоди на човековата историја. Со потенцијал за развој на културно-историски туризам се објектите:

- **Ранохристијанска епископска базилика IV-VI в.** – Се наоѓа во м. Градиштето на територијата на с. Микрево. Објектот е откриен во 1996 г. Централното пано представува хризма (единственото реставрирано). Во баптистериумот е откриен мозајк, на подот на писцината. Формата на писцината е тетрагонална што го прави баптистериумот уникатен и единствен таков во Бугарија.

- **Антички град Нејне** – Се наоѓа околу с. Илинденци. Градот постоел меѓу I-III в. Не е социализиран и подготвен за посетување од туристи во овој момент;

- **Остатоци од доцно античка тврдина** – Се наоѓа околу с. Добри лаки. Објектот не е социализиран, но може да се вклучи во туристичките маршрути;

- **Села со автентична архитектура** – примери на огражденско-малешевската архитектура. Се наоѓаат основно во Малешевскиот дел на општината во с. Палат, с. Игралиште, с. Гореме, с. Колибите, с. Г.Рибница и др.

- **Црквата “Св. Атанасиј”** – Се наоѓа во с. Горна Рибница. Најстариот храм, изграден на територијата на општината – 1846 г. Споменик на културата од национално значење. Таму било сместено и првото ќелијно училиште во Мелнишка околија. Црквата е вкопана во земјата, таваните се дрвени, повеќето икони се цртани во 1850-1860 г. од зографот Атанас од Мелнишката ликовна школа;

- **Црквата “Рождество Богородично”** – Се наоѓа во с. Вељуштец. Споменик на културата од локално значење. Не е познато кога се започнало со нејзината градба, но е завршена во 1858 г. Богато украсениот интериер е дело на Димитар Сирлештов и мајстор Андон од школата во Банско во 1910 г.

- **Црквата “Св. Димитар”** – Се наоѓа во с. Палат. Споменик на културата од локално значење. Изградена во 1850 г. Поседува голем трем, кој што собирал до 500 души. Камбанаријата е одделена од црквата и е градена во 1860 г. Камбаната е направена во Самоков от бакар и тежи над 100 кг. Црквата поседува икони од XVIII в.;

- **Црквата “Свети Великомаченик Димитар”** – Се наоѓа во с. Цапарево. Изградена во 1847 г. Во оваа црква е осветено знамето на востанието во 1902 г., наречено Горемско востание;

- **Арт центар Илинденци** – Се наоѓа во с. Илинденци. Меѓународен скулптурен симпозиум на отворено. Во паркот се реализирани над 50 проекти со учество на автори од Бугарија, Австрија, Јапонија, Америка и др. За аматери во уметноста се предлагаат часови по глетување (резбарење) на камен и цртање.

3.4 Културни настани и фестивали

Валоризирањето на националниот фолклор и обичаи наидува на голем интерес од странски и домашни туристи. Културниот календар на општина Струмјани е доста разновиден и полн со можности за културни настани. Најпознатите и посетувани настани се:

- **Празник на Боговите на виното** – Се организира во с. Илинденци секоја година во првата сабота на месец февруари. На овој празник се валоризира старата традиција за засекување на лозјето со помошта на боговите на виното и плодноста - Трифон Зарезан, Бакхус и Дионис. Особена атракција е паганскиот ритуал “преливање на оган со вино”. Програмата завршува со конкурс за најубаво вино;

- **Меѓународен фолклорен фестивал “Малешево пее и игра”** – Се организира во с. Микрево во последната недела на месец октомври. Се организира со цел зачувување, зацврстување и разпространување на фолклорот на балканските народи. Организатори се општина Струмјани и фондација “Старата Бугарија”.

- **Зурна фест** – Се организира во с. Струмјани во месец мај. Национален фестивал со меѓународно учество, чија што цел е да го валоризира и промовира најстариот музички духовен инструмент – зурлата.

Туристичката инфраструктура во општина Струмјани е слабо развиена. Има еден хотел, еден мотел и неколку куќи за гости. Последните се добра можност за развој на семеен бизнис, особено за селата во Малешевските планини и с. Илинденци.

4. Перспективи за економски развој во Струмјани

Општина Струмјани е мала општина. Нема доволно човечки ресурси и освен достапните мермерни наоѓалишта, на нејзината територија нема значајни природни ресурси кои директно би го помогнале развојот на економски структури. Но, тоа не значи дека тука не може да се остваруваат успешни економски активности. Во денешните услови на сериозна економска криза улогата на општина Струмјани како организатор и координатор на различни економски механизми за стимулирање на инвестиционата иницијатива во реонот на општината е особено силна. Во моментот приватните економски субјекти немаат ресурси за самостојни инвестициски потфати, затоа општина Струмјани со можностите и параметрите кои ги има за полесно аплицирање за различни национални и европски програми, треба да покаже иницијатива и да им помогне на локалните економски активни групи и надворешни инвеститори да креираат и развиваат бизнис на територијата на општината. За таа цел неопходно е да се развие нова стратегија за развој на Општината, која ќе се залага за примена на различни комбинирани и комплементарни политики за стимулирање на инвестициони иницијативи во сите сектори на економијата на општината во следните 3-5 години.

Планот за развој на општина Струмјани на кој се работи во моментот е донесен во 2006 година и во него поставените приоритети за развој не одговараат на можните значителни економски и демографски промени во последните три години во општината и во Европа во целина. Треба да се предефинираат и осмислат приоритетите за економски развој на Општината и врз основа на прикажаните во горните делови на оваа анализа состојби на човековите и природни ресурси на територијата на општината да се развијат и реализираат соодветни секторски политики за економски развој, земајќи ги во предвид можностите за финансирање во рамките на Европските фондови.

Приоритетите за развој на Општината во следните неколку години се поврзани со изградба на инфраструктурни објекти на територијата на Општината:

- Прво, изградба на прекуграничниот пат Струмјани - Берово во Република Македонија. Ефектот од изградбата на овој пат ќе биде огромен за развојот на општината Струмјани. Ќе се зголеми значително инвестицискиот интерес во областа на туризмот, земјоделството и шумарство. Исто така ќе се развие пазарот на земјиште во реонот на Малешевските планини, што е предуслов и за други економски потфати;

-Важно е при координирањето на трасата на автопатот Струма да се предвиди патот Струмјани - Берово.

4.1 Економски области во општина Струмјани

- При изготвувањето на секторските политики треба да се има во предвид природната географска поделба и врз база на тоа да се формираат економски реони во општина Струмјани. Во општината природно и историски се обликувале три региона, кои имаат релативно различна економска структура. На Слика 4.1 со дебели сини линии се дефинирани териториите на источниот, средниот и западниот регион на општина Струмјани. Овие области може да се развиваат во различни економски модели, истовремено да се надополнуваат еден со друг преку економските активности.

слика. 4.1

- Во источниот регион спаѓа делот од општина Струмјани кој опфаќа територија која се наоѓа во Пирин планина и непосредно до селото Струмјани. Во него спаѓа само едно населено место - с Илинденци. Се карактеризира како индустриски регион за производство и обработка на мермер. Перспективите за развој се поврзани повторно со екстракција и преработка на мермер, но има можности и во областа на производството на енергија од обновливи извори и туризам - културен, пештерски и планинарење.

Средниот регион го опфаќа течението на реката Струма. Во него се наоѓаат селата Струмјани, Микрево, Горна Крушица, Каменица и Драката. Оваа област е со најголем број на население во Општината и во него можат да се развиваат економски активности поврзани со користење на поголем број на човечки ресурси. Во перспектива во него може да се развива земјоделството - овоштарство, производство на зеленчук во оранжерии и слатководен риболов.

Западниот регион го опфаќа делот од општина Струмјани лоциран во Малешевските планини. Тука има 15 населени места, но тие се села со мал број

жители. Изгледите за развој на овој регион се поврзани главно со изградбата на патот Струмјани-Берово. Во врска со ова е можно да се развиваат активности поврзани со руралниот туризам, шумарство, овоштарство, лозарство и риболов.

4.2 Секторски политики

Развојот и имплементацијата на правилни секторски политики во економијата на општина Струмјани може да даде можност за стабилизација па дури и развој на економската состојба на општината во услови на тешка криза во која се наоѓа во моментот нашата земја. Во Општината е можно спроведувањето на диференцирани политики во следниве економски сектори:

Шумарство - Во овој сектор треба да се изврши надградба на шуми во приватна општинска сопственост. Така општината ќе се легитимира како сопственик на земјиште од шумскиот фонд и тоа ќе и даде можност да аплицира за средства во различни програми на ЕУ и национални субвенции при експлоатација и развој на овој сектор. Треба да се развијат шеми за патишта и водовод во шумските територии, според новите карти и планови на шумското стопанство. Ова дополнително ќе им овозможи вршење на активности финансирани од фондовите на ЕУ. Индиректно овие активности ќе имаат и мултиплициран ефект - ќе се развие шумската инфраструктура, што ќе помогне за:

- Борба со шумските пожари;
- Развој на ловен туризам;
- Подобрување на еколошкиот амбиент.

Земјоделство - Овој сектор во регионот на Малешевските планини практично е западнат поради недостаток на доволно вода за наводнување и исселување и стареење на областа. Основа за неговиот развој треба да стане екстензивното земјоделство. Главниот приоритет треба да е овоштарството претставено од:

- Костилкови растенија – претежно сливи;
- Семкови овоштија – со приоритет, одгледување на круши.

Сточарство - погрешно е сфаќањето дека козата е непријател на шумата. Во последните години козарството се разви исклучително силно во Грција, Италија, Португалија и Холандија. Најдобрите европски практики во овој поглед може да се пренесат на територијата на општина Струмјани. За почеток треба да се почне со подобрување на редот и начинот за определување и давање на општински шумски територии за одгледување првенствено на кози. Ова во комбинација со добриот еколошки амбиент во Малешевските планини може да биде основа за успешен бизнис потфат во овој сектор. Не треба да се заборави и пчеларството, една активност која историски се докажала како успешна во областа. Имајќи го предвид недостатокот од пчелни семејства и постојаната растечка побарувачка за квалитетен мед, оваа активност исто така ќе биде успешна во економски поглед во наредните години;

Воден сектор - Еден од главните проблеми за развој на земјоделството во општина Струмјани е недостигот на вода за наводнување. Ова важи подеднакво за источниот и западниот регион на Општината. Неправилна распределба на изворите за вода и недостатокот на технички капацитети за водни маси може да се надмине само со големи инвестиции во секторот, со што општината не располага. Затоа пристапот во решавањето на овој проблем треба да биде новина и да се базира на можностите на јавно-приватно партнерство. Истражувањата покажуваат дека годишниот водоодлив за општина Струмјани е малку над просекот за земјата. Природните богатства и рељефот даваат можност за изградба на водни капацитети за "собирање" на водната маса, што е добра можност за развој на секторот вклучувајќи ја тука и помошта од европско финансирање. За таа цел Општината треба да развие идејни проекти за изградба на вакви објекти. Изработката на такви проекти нема да е многу скапа и дури тоа може да го изработат кадрите на Општинската администрација. Изградба на водовод до 100000 м³ може да се реализира врз база на јавно-приватно партнерство - по изградбата на води Општината ги дава под концесија, а концесионерот може да развива и придружни активности кои ќе го помагаат туризмот во Општината.

Енергетска ефикасност - Општина Струмјани располага со значителен ресурс за изградба на ВЕИ. Во реонот на селото Илинденци има добри услови за инсталирање на ветрогенератори. Во Општината има значително количество обработливо земјиште со висока категорија (непогодна за употреба), кои се под влијание на ветер и сонце. Ова

се погодни места за изградба на фотоволтавици. Користејќи го принципот на јавно-приватно партнерство и поедноставните постапки за усогласување и пристапување, општина Струмјани може да обезбеди значителни дополнителни приходи и да врши напојување на своите јавни објекти (улично осветлување, училишта, административни згради) со електрична енергија по пониска цена.

Извори на информации:

1. Информативен систем АПИС
2. ОПР Струмјани
3. БИКЦ Сандански
4. Борис Сандански, “Струмјани низ вековите”, Струмјани, 2003
5. Агенција за вработување Сандански
6. НСИ попис од 01.02.2011 год.
7. Електронски сајтови: <http://www.strumyani.org/>, <http://southwest-business.com/>,
<http://bg.guide-bulgaria.com/SW/Blagoevgrad/Strumyani>